

EUROHPA RÁÐÐI **Ministtarkomitea**

Loahppaárvalus ResCMN (2007) 1

Álbmotlaš vehádagaid suodjaleami guoski rápmaoktasašsoahpamuša ollašuhttimis Suomas

(man ministtarkomitea lea dohkkehan ođđajagemánu 31 beaivve 2007 ministaraid várrelahtuid 985. čoahkkimis)

Ministtarkomitea, mii álbmotlaš vehádagaid suodjaleami guoski rápmaoktasašsoahpamuša (manjelebbos "rápmaoktasašsoahpamuš") 24-26 artikla mearrádusaid mielde;

váldimiin vuhtii čakčamánu 17. beaivve 1997 addojuvvon loahppaárvalusa (97) 10, mas leat meroštallon Ministtarkomitea dohkkehan njuolggadusat rápmaoktasašsoahpamuša 24-26 artiklain dárkkuhuvvon bearráigeahččanvuogi várás;

váldimiin vuhtii loahppaárvalusa (97) 10:a dohkkeheami oktavuodas dohkkehuvvon jienastannjuolggadusa¹;

váldimiin vuhtii Suoma golggotmánu 3 beaivve 1997 vurken ratifiserengirji;

máhcaha millii dan, ahte Suoma ráđđehus doaimmahii nuppi rápmaoktasašsoahpamušas dárkkuhuvvon dárkkistussii gullelaš stáhta raportta juovlamánu 10 beaivve 2004;

dárkkistettiin ráđđeaddi komitea nuppi Suoma guoski cealkámuša, mii lea addojuvvon njukčamánu 2 beaivve 2006 ja Suoma ráđđehusa borgemánu 22 beaivve 2006 addin čálalaš kommenttaid;

sihke vuhtii váldimiin maiddá eará riikkaid ráđđehusaid cealkámušaid,

1. Dohkkeha Suoma guoski čuovvovaš árvalusaid:

a) Miehtemielalaš ovdáneapmi

Suopma lea joatkán giittehahti doaimmaid rápmasoahpamuša ollašuhttima suorggis. Ođđa giellalága ja sámi giellalága dohkkeheapmi leamašan dehalaš lánkaásahuslaš ovdáneamit, go dát lágat addet mearkkašahhti dáhkádušaid das, ahte nu ruođagiella go maiddá sámeagiella suodjaluvvo ja ahte daid sajádat buoriduvvo.

Ođđa vealahanvuostásaš lánkaásaheami ovddideapmi, nu ahte lea lakton bearráigeahččama ja diđolašvuoda lasiheapmái, lea sávahahti. Maiddá vehádatáittardeaddji doaimmahaga vuodđudeapmi lea mearkkašahhti lánki ovddos, mii lea jo váikkuhan miehtemielalaččat vehádagaid suodjaleapmái Suomas. Ođđa doaimbajuide lea álgojuvvon integraatio ovddideapmin, nu ahte vuhtiiváldojuvvo suomelaš servodaga lassánan mánggahámatvuolta.

Suopma lea viiddidan ain álbmotlaš vehádagaid fuolaid gieđahalli ráđđádallanvuogádaga ee. vuodđudemiin bissovaš guovlluguovdasaš románaáššiid ráđđádallangottiid. Mearkkašahhti álgagat leat dahkkon, maiguin vástiduvvo Suoma ruoššagielat álbmoga vásihan erenomáš hástalusaid.

Suoma sáme kultuvrra sierra sárgosiid mearkkašupmi dovddastuvvo ain buorebut, ja ovdáneapmi lea dáhphuvvan sáme gielat oahpahusa sajádaga nannemis sáme guovllus. Ođđa sápmelaččaid guoski fidnut leat jođus, ee. Davviriikkalaš sámesoahpamuša válmmaštallan.

¹ 17. beaivve čakčamánu 1997 dohkkehuvvon loahppaárvalusa (97) 10:a dohkkeheami oktavuodas Ministtarkomitea dohkkehii čuovvovaš njuolggadusa: "Rápmaoktasašsoahpamuša 24 artikla 1 kapihtala ja 25 artikla 2 kapihtala mielde mearrádusat gehččojit leat dohkkehuvvon, jos jienasteaddji soahpamušbelliid ovddasteaddjiin guokte goalmátoasi, fárrui lohkkojit ministtarkomitea lahtovuhtii vuogadahtton soahpamušbelliid ovddasteaddjiid eanetlohku, jienasta mearrádusa beales. ".

Vehádatgielat radioprográmmain lea bohtán dehalaš vehádatkultuvrraid ovddideami ja suodjaleami gaskoapmi, vaikke daid fállan leage rájálaš.

b) Fuolat

Ođđa fidnut etnikkalaš joavkkuid gaskasaš ságastallama ovddideapmin leat álggahuvvon, muhto ain leat oaidnimis mearokat das, ahte oassi váldoálbmogis jurddaša negatiivvalaččat vehádagain. Fuolastuhtti dieđut leat beaggán, go utnohisvuolta dihtto suopmelaš skuvllain ja Interneahtas.

Nákkut eatnama oamasteamis ja geavahanvuoigatvuođas sámevuovllus leat vearránan, go čovdosiid gávdnan rabas jearaldagaide lea ádjánan fuolakeahtta manjimus áiggiid rahčamiin, mat leat guoskan ášši guoskevaš lánkaásaheami ráhkadeami.

Virgeoapmahaččaid figgamušain doarjut vehádatgielaiguin, maiddá sámegeielain, prentejuvvon media leat rájálaš vejolašvuođat eaige dat doarvái vástit albmanan dárbbuid. Vehádatgielaiguin sáddejuvvon almmolaš radio- ja tv-prográmmaid lea dárbu ovddidit viidasabbot, vuoi livččii vejolaš vástit ee. sámegeielat mánáidprográmmai dálá dárbut.

Ruođagiela ja sámegeiela oasil ođđa giellalágaid ollašuttimii praktihkas laktásit muhtin dehalaš surggiin, nugo duopmostuollolágádusas, kapasitehtaváttisvuođat ja eará váilevuodát. Ruoššagiellagat vásihit sosiálabálvalusaid oazžuma leat váddása gielalaš eastagiid dihte.

Miehtemielalaš álgagiin fuolakeahtta ruoššagielat oahpahuš fállujuvvo uhcán. Dat guoská maiddá sámegeiela oahpahuš sámevuovllu olggobealde. Románaoahppiid buohta románagiela oahpahuš vátnivuhtii laktásit maiddá eará váttisvuođat, nugo románamánáid gaskameari ektui stuorra mearri sierraohpahušas.

Vehádatáššiid guoski dálá oassálastin- ja ráđđádallanvuogádagaid galgá ovddidit ain, ovdamearkan mieđihettiin kulturdoarjagiid vehádatserviide. Evttohusat erenomáš ráđđádallanvuogádaga vuodđudeapmin ruoššagielat álbmoga várás eai leat dolvon virgeoapmahašdoaimmaide. Sámediggi ii leat jeavddalaš gullamiin fuolakeahtta duhtavaš vuohká, mainna virgeoapmahaččat ollašuttet ráđđádallangeatnegasvuođa.

Fuolakeahtta lánkaásahemiin dahkkon buoret dáhkádusain vealaheami vuostá, praktihkas ain albmanit váttisvuođat ja váilevuodát. Jeavddalaččat sierra surggiin ovdanbohtta románaidda dahje eará vehádagaid gullevaš olbmuid vealaheapmi, fárrui lohkojuvvo bálvalusaid fállan.

Mánnggain ovdanbohtán gažaldagain guoskkadin rápmaoktasašoahpamuša ollašuttima ovttaskas olbmo dásis livččii ávkálaš, ahte virgeoapmahaččat ja áššeosolaš joavkkuid ovddasteaddjit lasihivčče gulahallama gaskaneaset.

2. Dohkkeha Suoma guoski čuovvovaš ávžžuhusaid:

Daid doaimbajuid lassin, maidda galgá álgit Ráđđeaddi komitea cealkámuša I- ja II-oasis ovdanbukton dárkilis ávžžuhusaid ollašuttiimii, virgeoapmahaččat ávžžuhuvvojit álgit čuovvovaš doaimbajuide rápmaoktasašoahpamuša ollašuttima buorideami várás ain ovdežis. Virgeoapmahaš galgá:

-darvánit daidda váilevuodaide, mat leat ođđa giellalágaid ollašuttimis ruođa- ja sámegeielaid buohta ja váldit almmolaš bálvalusaid fállamis vuhtii ruoššagiellagiid dili.

- álgit johtilis doaimbajuide sámevuovllu eatnamiid oamastusa ja geavahanvuoigatvuođa guoski nákkuid gieđahallama várás, nu ahte ráđđádallo Sámedikkiin ja eará áššeosolaččaiguin.

- roahkasmahttit ain vehádatgielat media ovdáneami ja dárkkistit dálá doarjjavuogádaga dan sihkkarastima várás, ahte vehádatgielat prentejuvvon media sierradilli vuhtiiváldjuvvo.

- viiddidit oahpahusa oažžuma vehádatgielaiguin - maddái ruoššagillii ja románagillii ja maddái sámegillii sámeguovllu olggobealde - sihke beavttálmahttit figgamušaid gieđahallat románaid oahpahusvuogádagas ovdanbohtán váttisvuodaid.

- buoridit ain vehádatáššiid guoski oassálastin- ja ráđđádallanvuogádagaid, fárrui lohko ruoššagielat álbmot.

- buoridit vehádagaid oassálastima mieđihettiin kulturdoarjagiid vehádatservviide.

- sihkkarastit, ahte virgeoapmahaččat čuvvot lágalaš geatnegasvuodá ráđđádallat Sámedikkiin dasa gullelaš jearaldagain.

- nannet vealahandáhpáhusaid ja utnohisvuodá albmaneami vuostásaš doaimma, maddái skuvllain, ja eastadit dáid albmonemiid buot dálá vugiiguin.

- ovddidit ságastallama rápmaoktasašsoahpamuša ollašuttimis priváhta olbmo dásis áššeosolaččaiguin.

3. Ávžžuha Suoma ráđđehusa loahppárválusa (97) 10 mielde:

(a) joatkit jo álggahuvvon ságastallama ráđđeaddi komiteain;

(b) dieđihit ráđđeaddi komiteai jeavddalaččat doaibmabijuin, madda ráđđehus lea álgán ovddabeale 1 ja 2 čuoggáid sisttisoallan árválusaid ja ávžžuhusaid dihte.